

WATERBOUWKUNDIG LABORATORIUM
BIBLIOTHEEK
1368
LABORATOIRE DE RECHERCHES HYDRAULIQUES
BIBLIOTHEQUE

224802
~~1368~~

PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

0307 002 5157

B.2490

De Stormvloed van 1 Februari 1953

Rede uitgesproken door dhr
R. DECLERCK
Gouverneur der Provincie

bij de opening van de gewone
Zittijd op 1 Oktober 1953

405

405

De Stormvloed van 1 Februari 1953

Rede uitgesproken door dhr
R. DECLERCK
Gouverneur der Provincie

bij de opening van de gewone
Zitting op 1 Oktober 1953

Voorwaar, de gevolgen van de stormvloed zijn nog niet verdwenen, noch vergeten.

Mevrouwen, Mijne Heren,

Bij degenen die zich bezinnen over de oorzaken en de omvang van de overstromingsramp blijft een zekere ongerustheid bestaan. Een angst voor herhaling. Een vrees ten overstaan van de zeer talrijke problemen die zich vermengen. Het vraagstuk in zijn geheel vertoont ingewikkelde aspecten van administratieve aard, van juridische draagwijdte. Landbouw en economie zijn erbij nauw betrokken. Aan de basis ervan ligt de meteorologie.

Het behoort deze verschillende aspecten uit te diepen en ze van de meest verscheiden gezichtspunten na te gaan. Dat is de taak van specialisten.

De Economische Raad voor Vlaanderen heeft dit ten volle ingezien en heeft beslist eerstdaags een grondig onderzoek aan deze diverse aspecten te wijden.

Met dit initiatief bewijst de Economische Raad voor Vlaanderen begaan te zijn met de actuele vraagstukken van onze provinciën.

De ramp van 1 Februari 1953 mag niet een historisch feit zijn zonder meer. Het zou een vertrekpunt moeten worden voor verbeteringen en hervormingen.

Indien ik door deze uiteenzetting daartoe mocht hebben bijgedragen, zou ik me zeer tevreden achten.

Mevrouwen, Mijne Heren,

In naam des Konings, verklaar ik de gewone zitting van de Provincieraad van Antwerpen voor 1953 voor geopend.

Mevrouwen, Mijne Heren,

De jongste Februarimaand zal in de geschiedenis van ons land ongetwijfeld als een zeer belangrijke datum geakteerd blijven.

Op 10 Februari j.l. trad de Kolen- en Staalgemeenschap in werking. De weerslag ervan op de nationale economie en de internationale verhoudingen is alleszins nog niet te overzien. Het staat nochtans vast dat een eerste belangrijke stap op de weg naar de Europese integratie werd geplaatst.

Tien dagen voordien had een gebeurtenis plaats die de Europese verbondenheid op een ander plan op allerduidelijkste wijze heeft geïllustreerd. De stormvloed die Nederland, Engeland en onze Vlaamse provinciën teisterde memoreerde, als lage landen aan de zee, onze lotsgemeenschap ten overstaan van de natuur. Hij was meteen van aard om het daadwerkelijk bewijs aan te brengen dat humanitaire overwegingen geen landsgrenzen kennen.

Ik moet U het detail van de feiten voorzeker niet in herinnering brengen. Velen van U hebben ze van zeer dichtbij medegemaakt en hebben met de volle inzet van hun persoonlijke bedrijvigheid bijgedragen tot de leniging van de vele ontstane noden. Iedereen herinnert zich nog de werkelijk bedroevende aanblik welke onze gemeenten boden gelegen langsheen Schelde, Rupel, Nete en Dijle, om niet te gewagen van de uitgebreide verwoestingen aan de kust en de even desolate aanblik der dorpen gelegen meer stroomopwaarts van de Schelde tot aan Dendermonde en langsheen de Durme.

In vergelijking met de meer dan 140.000 Ha. geïnundeerde gebieden van Nederland, de meer dan 1750 mensenslevens die aldaar te betreuren vielen, zijn voorzeker de 10.000 Ha. grond die overspoeld werden in de provincie Antwerpen en de zes doden die we telden uiterst gering. De deernis die we gevoelen voor onze Noordenburen is er des te groter om.

Omvang van
de ramp

OMVANG DER

	OPPERVLAKTE		W O O N	
	Overstroomd gebied (Ha.)	Opp. der gemeente als vergeelijking	Totaal aantal der gemeente (telling 947)	Aantal dat overstroomd werd
Zandvliet	308	2.372	908	127
Berendrecht	586	1.154	689	239
Lillo	1.763	1.767	374	213
Stabroek	198	1.440	1.231	—
Hoevenen	264	789	557	1
Merksem	0,03	829	5.497	—
Antwerpen	1.679	8.690	39.273	2.084
Hoboken	65	1.068	6.549	80
Zwijndrecht	612	1.350	1.513	48
Burcht	22	435	1.414	80
Hemiksem	80	545	2.140	15
Schelle	147	781	1.136	375
Niel	71	527	2.562	150
Boom	121	736	4.536	467
Terhagen	72	195	817	210
Rumst	22	831	1.194	—
Lier	549	3.294	7.091	58
Duffel	198	2.273	2.830	90
St Kat. Waver	134	2.435	2.544	2
Walem	330	454	422	210
Mechelen	290	2.706	16.005	236
Heffen	180	695	353	30
Heindonk	269	368	144	11
Blaasveld	170	450	558	1
Willebroek	122	1.020	3.567	151
Ruisbroek	30	824	750	—
Puurs	250	1.143	1.390	200
Hingene	795	1.493	1.064	742
Bornem	282	2.382	2.047	157
Weert	0,05	480	174	—
Mariekerke	53	219	422	90
St. Amands	187	670	963	90
	10.399,08			6.157

(°) Gedeeltelijk geëvacueerd.

Inzonderheid stel ik er prijs op hier een bijzondere hulde te brengen aan de heer Tricot, Arrondissementscommissaris van Mechelen, die van het eerste uur af dag en nacht de gemeentebesturen van zijn arrondissement met raad en daad heeft bijgestaan en de werkelijke rol van zijn functie ten volle heeft begrepen.

In die hulde betrek ik tevens het personeel van mijn bestuur dat mij trouw ter zijde heeft gestaan en dat de uitoefening van mijn taak ten zeerste heeft vergemakkelijkt.

Vele problemen blijven niettemin bestaan. Twee maanden terug waren er nog een veertiental woningen door hun bewoners verlaten, waarvan 4 te Berendrecht en 10 te Zwijndrecht. Daarenboven konden 35 huizen wegens bouwvalligheid niet meer betrokken worden (°).

De huidige
toestand

Meerdere wegeniswerken dienen nog te worden uitgevoerd, vooral in het Noorden van de provincie. In de Battenbroek-polder te Walem zijn belangrijke dijkwerken nog niet voleindigd bij gebreke waarvan een zekere ongerustheid bij de bevolking voor de eerstkomende maanden nog blijft bestaan. Voor het overige mag worden gezegd dat onze gemeenten intussen veilig werden gesteld in die zin dat, wat de hoofddijken aangaat, de vóór 1 Februari bestaande toestand grotendeels terug werd bekomen, Berendrecht uitgezonderd waar men een voorlopige ringdijk oprichtte. Maar die veiligheid is relatief. Aanpassingswerken blijven nog te verrichten. Grotere waarborgen moeten het voorwerp uitmaken van verhogings- en versterkingswerken. Voor de binnendijken zijn op tal van plaatsen bijkomende werken nog noodzakelijk.

Vele landbouwers beschikken nog niet terug over hun normale broodwinning. Vele labeurgronden en weilanden dienen nog ontzand, van het slijk ontdaan, van het water vrijgesteld. Er is vermoedelijk nog voor maanden werk. De militaire overheden laten geen moeite onverlet, met inzet van tal van mechanische middelen, om zo spoedig mogelijk tot verbetering te komen. Maar er moet systematisch tewerk worden gegaan. Men kan slechts geleidelijk vorderen.

(°) 2 te Zandvliet, 1 te Berendrecht, 2 te Zwijndrecht, 1 te Schelle, 2 te Willebroek, 26 te Hingene en 1 te Bornem.

van woning te gebruiken voor de huisvesting van vier gezinnen te Zwijndrecht en ten slotte heeft de gemeente Deurne besloten de kosten te dragen verbonden aan de bouw van een woning te Zandvliet. Het ging hier voor-zeker om een bijzondere vorm van steunverlening, maar zij beantwoordde volkomen aan een noodwendigheid.

Ten slotte zij er aan herinnerd dat het centraal bestuur bijkomende hulpmaatregelen trof. De wet van 14 Februari 1953 verleent een bijzondere prioriteit voor de behandeling van de dossiers van oorlogsschade aan hen die beproefd werden door de overstromingsramp. Teruggave of vermindering van de grondbelasting voor het dienstjaar 1953 kan door de geteisterden worden aangevraagd, ook een eventuele vermindering van belastbare winsten. Gemakkelijkheden van betaling voor fiskale verplichtingen kunnen worden bekomen. Een ministerieel besluit van 12 Februari 1953 voorziet de mogelijkheid tot inkoop van obligatiën door geteisterde familiën houders van rekeningen der muntsanering. Speciale hypothecaire leningen kunnen worden bekomen op grond van de wet van 24 Maart 1953. Faciliteiten werden toegekend aan de geteisterden die het voorwerp zijn van zekere gerechtelijke maatregelen (M.B. van 23 Maart 1953). Speciale kredieten werden uitgetrokken door de Nationale Maatschappij van Goedkope Woningen om de woningbouw in de streek van Klein-Brabant te bevorderen.

Dit alles vormt, welke ook de onbetwistbare leemten zijn, een uitgebreid geheel van passende maatregelen. Zij drongen zich volkomen op wanneer men beseft dat het totaal aantal beproefde gezinnen in onze provincie op ongeveer 1679 kan worden beraamd en het aantal geteisterde huisvestingen op circa 1455.

De conclusie van deze samenvatting moet zijn dat reëel en moreel de geteisterden zich door eenieder gesteund hebben geweten. Zij zullen voorzeker niet vergeten de talloze blijken van sympathie die zij van ten allen kante hebben gekregen en in de eerste plaats vanwege onze Vorst en van de Koninklijke Familie, die meermaals de overstroomde gewesten hebben bezocht.

De hulpactie heeft veler wilskracht gevergd.

Al wie bij de hulpactie betrokken was heeft inspanningen geleverd waarnaar met bewondering moet opgezien worden.

OVERSTROMING.

HUIZEN			GEZINNEN			
Aant. geëvacueerde woonhuizen			Aantal waarvan woonhuis werd overstromd	Aantal geëvacueerde gezinnen		
Minder dan één week	Een week tot een maand	Meer dan een maand		Minder dan één week	Een week tot een maand	Meer dan een maand
81	10	36	127	81	10	36
67	122	20	239	67	122	20
12	20	—	223	12	23	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	2	2.365	—	—	5
1	—	—	241	1	—	—
—	4	44	55	—	4	51
—	—	—	90	—	—	—
—	—	—	20	—	—	—
20	12	3	395	20	12	4
—	2	5	181	—	3	5
—	3	2	553	—	3	2
—	—	—	265	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
8	—	—	74	10	—	—
1	—	—	95	1	—	—
2	—	—	3	2	—	—
35	17	6	242	39	18	6
3	—	—	248	5	—	—
—	—	—	31	—	—	—
—	4	—	11	—	4	—
—	1	—	2	—	1	—
48	5	2	168	48	5	2
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	208	—	—	—
—	42	700	806	—	42	700
—	5	110	183	—	5	137
—	—	—	—	—	173 (°)	—
—	—	—	90	—	—	—
—	—	—	96	—	—	—
278	247	930	7.013	286	425	968
1.455			1.679			

U weet dat langsheen de Schelde en haar bijrivieren zich meer dan honderd inzakkingen hebben voorgedaan en dat ongeveer 250 bressen werden geslagen, waarvan een 120-tal op het grondgebied van de provincie Antwerpen. Vier inzonderheid waren uiterst belangrijk : deze van Pijp-Tabak (Zwijndrecht) met een breedte van 135 meter en een diepte onder de kruin van 21 meter ; deze van Berendrecht die op een bepaald ogenblik een breedte van 130 meter bereikte met een diepte van 25 meter ; deze van Hingene-Wintam, breedte 70 meter en diepte 10 meter onder gewoon laagwater, en deze tenslotte van Niel, welke 20 meter op 9 meter diepte mat.

Meer cijfers zijn overbodig om de omvang van de ramp aan te tonen.

Verantwoor-
delijkheden

Ir Maris, Directeur-Generaal van de Rijkswaterstaat in Nederland, heeft tijdens een op 20 Mei 1953 te 's Gravenhage gehouden studiedag (°) zeer terecht onderstreept dat bij iedere ramp bij de bevolking jachtinstincten wakker worden. Men haalt instellingen en personen omver. Men zoekt slachtoffers of schuldigen.

Het ligt voor de hand dat uitzonderlijke gebeurtenissen de gelegenheid zijn om bijzondere aspecten van bepaalde problemen naar voor te brengen. De sfeer van de menselijke belangstelling is te veel omvattend opdat alle vraagstukken als het ware op de voet worden gevolgd. Een enkwest over een bepaalde aangelegenheid biedt trouwens slechts interesse wanneer het uit diverse gezichtshoeken wordt belicht en het is vaak zeer gewenst dat beschouwingen naar voor worden gebracht door personen die niet tot een gespecialiseerd milieu behoren.

Niemand mag zich dus getroffen gevoelen wanneer, tijdens de eerste weken welke op de overstromingsramp zijn gevolgd, van particuliere zijde kritieken werden geuit, dat een zogezegd gebrek aan vooruitzicht werd aangeklaagd, dat tekorten bij zekere overheidsdiensten werden aangestipt, dat allerhande suggesties werden geformuleerd. Wij moeten dit alles alleen interpreteren als zovle aanbiedingen om de gemeenschap in de een of andere zin van dienst te zijn als zovle bijdragen om de oorzaken van een bepaald feit nauwkeurig op te sporen, als zovle pogingen om lessen te putten uit het gebeurde met het oog op de toekomst.

(°) Cfr. Nederlands Weekblad De Ingenieur, nr 31-7-1953, p. A 340.

RAMPENFONDS

September

UITGAVEN

Totaal	Phase A (+ eerste economische hulp)	Phase B (uitsluitend aankoopbons)	Phase C
3.707.750,—	516.075,—	721.100,—	2.470.575,—
3.298.134,20	480.724,20	373.100,—	1.944.310,—
3.868.024,—	426.180,85	840.600,—	2.601.243,15
12.963.118,—	1.709.256,—	4.634.500,—	6.619.362,—
54.197,50	23.164,—	—	31.033,50
3.884.281,—	773.621,—	889.100,—	2.221.560,—
25.030,—	25.030,—	—	—
1.493.370,50	263.138,50	560.400,—	669.832,—
1.162.412,05	221.311,05	558.300,—	382.801,—
852.817,20	162.472,—	461.900,—	228.445,20
446.100,—	136.600,—	309.500,—	—
61.000,—	—	61.000,—	—
367.833,—	8.887,—	59.300,—	299.646,—
1.352.689,55	260.072,—	329.400,—	763.217,55
428.538,30	40.238,30	388.300,—	—
326.300,—	29.985,—	14.700,—	281.615,—
908.818,90	33.670,90	521.800,—	353.348,—
382.649,50	11.779,50	34.200,—	336.670,—
7.969.309,38	3.543.109,18	2.552.600,—	1.873.600,20
2.251.494,30	1.071.177,30	779.900,—	400.417,—
465.203,—	29.143,—	54.500,—	381.560,—
46.269.070,38	9.765.634,78	14.644.200,—	21.859.235,60

aangewend ten voordele der getroffen en van de gemeente, door Hoboken en Hemiksem respectievelijk 300.000 en 130.850 fr. aan het Prov. Comité van het Rampenfonds werden overgemaakt.

- (4) Benevens dit bedrag werden ook geldsommen ontvangen die gecompabiliseerd werden buiten het Rampenfonds. Hun totaal bedrag overschrijdt de drie millioen. De gemeente Deurne heeft daarenboven rechtstreeks aankoopbons ten voordele van verschillende geteisterde gemeenten in omloop gebracht voor een totaal bedrag van 400.000 frank.
- (5) Inbegrepen 3.327 fr. door Prov. Comité betaald voor rekening van het gemeentebestuur.
- (6) Inbegrepen 227.116 fr. betaald aan de C.O.O. Antwerpen.

N A T I O N A A L

Toestand half

ONTVANGSTEN

Plaatselijk Comité	Plaatselijk ingezamelde gelden	Stortingen Centraal en Prov. Comité	Totaal
Zandvliet	24.184,—	3.879.201,—	3.903.385,—
Berendrecht	100,—	3.487.153,—	3.487.253,—
Lillo	475.741,—	3.469.270,15 (5)	3.945.011,15
Antwerpen	1.074.522,30	12.826.679,45 (6)	13.901.201,75
Hoboken	27.127,65 (3)	31.033,50	58.161,15
Zwijndrecht (1)	85.832,50	4.002.301,—	4.088.133,50
Hemiksem	18.897,75 (3)	45.000,—	63.897,75
Schelle	75.338,30	1.463.600,—	1.538.938,30
Niel	297.416,50	1.172.801,—	1.470.217,50
Boom	306.003,60	715.985,20	1.021.988,80
Terhagen	161.591,30	354.700,—	516.291,30
Rumst	27.394,80	61.000,—	88.394,80
Duffel	293.256,75	359.446,—	652.702,75
Walem	82.465,—	1.312.700,—	1.395.165,—
Mechelen	22.550,75	501.637,—	524.187,75
Heffen	29.985,—	303.605,—	333.590,—
Willebroek (2)	217.338,70	804.500,—	1.021.838,70
Puurs	39.929,—	366.870,—	406.799,—
Hingene	133.558,—	8.141.814,70	8.275.372,70
Bornem	84.142,50	2.386.811,—	2.470.953,50
Sint Amands	50.417,—	440.660,—	491.077,—
	3.500.792,40 (4)	46.126.768,—	49.654.560,40

Met het oog op de uitvoering der fasen A en B werd door het Centraal Comité een bedrag van 19.289.898 fr. ter beschikking gesteld; hiervoor werden eveneens aangewend de bedragen door het Prov. Comité ingezameld, langs gemeentebesturen en van particulieren, voor een bedrag van 4.835.119,65 fr.

- (1) Door het plaatselijk Comité Zwijndrecht werden ook de gevallen van de gemeente Burcht behandeld (phase B: 107.700 fr.).
- (2) Ook de gevallen van Heindonk en Blaasveld werden door dit Comité behandeld, respectievelijk ten bedrage van 42.600 en 4.600 fr. (uitsluitend phase B).
- (3) Te noteren valt dat, buiten de vermelde plaatselijk ingezamelde gelden

Ook deze uiteenzetting heeft geen andere betekenis.

Was er gebrek aan vooruitzicht? Het is alleszins niet de eerste maal dat dijkbreuken zich hebben voorgedaan in onze provincie. Doch bij mensengeheugenis was nooit de ramp zo ontzettend als nu. Een samenloop van ongunstige omstandigheden had er schuld aan.

Samenloop van omstandigheden

De eerste stormverschijnselen deden zich voor op de oceaan op 29 Januari te 12 uur. Van Zaterdag tot Zondag heeft vóór onze kust en boven onze provinciën gedurende 23 uur onafgebroken een storm met een aanzienlijk gemiddelde kracht gewoed, dan wanneer sinds 1898 nooit een storm langer dan 10 uur boven onze gewesten had geduurd.

Een Zuid-Westenwind had eerst het water in het Kanaal en de Noordzee opgestuwd en dan plaats gemaakt voor een krachtige Noord-Westenwind die de ganse massa water met grote druk naar de oevers voerde. De versmalling van de waterlopen voerde het zeewater bovenmatig op in de Schelde en dus ook in de bijrivieren. Daarenboven was er springtij.

Belangrijke dijkbreuken hebben zich gewis voorgedaan 's Zondags ochtends, 1 Februari, rond 4 uur. Even ontzettende gevolgen, mogelijk zelfs nog meer, waren nochtans het gevolg van de Zondagnamiddagvloed. Op dat ogenblik immers had de overvloedige massa water die de dijken had overweldigd, de binnenzijden ervan aangetast, de dijken zelf doordrenkt, derwijze dat zij niet meer bestand waren tegen een nieuwe sterke golfslag.

Nooit te voren werd een waterhoogte bereikt als toen. Te Antwerpen-Stad werd 7.85 m. (°) (M.C.I.) genoteerd, dit is 2.79 m. hoger dan verwacht en 0.85 m. hoger dan de kaaimuren. De hoogste coteringsgedurende de laatste vijftig jaren bedroeg slechts 7 m. op 7 April 1943, 7.08 m. op 1 Maart 1949, 7.15 m. op 12 Maart 1906 en 26 November 1928 en 7.30 m. op 23 November 1930.

Het waterpeil

Er is meer: er wordt algemeen aanvaard dat het grondpeil gestadig daalt, dat er een bestendige grotere toevoer is van zoetwater in de belangrijke rivieren, dat ook het zee-waterpeil stijgt, o.m. tengevolge van het smelten van de ijsbanken aan de Noordpool.

(°) Te Lillo ging het waterpeil zelfs de 8 m. te boven.

Indien men opkijkt naar deze cijfers en beschouwingen, moet men vanzelfsprekend vaststellen dat enerzijds de dijken onvoldoende hoog, anderdeels te weinig sterk waren. En deze conclusie dringt zich des te meer op wanneer men bedenkt dat, luidens intussen verschenen meteorologische studiën, op 31 Januari en 1 Februari j.l. zich meerdere gunstige factoren hebben laten gelden; het is theoretisch dus niet uitgesloten dat een herhaling van het gebeurde, mogelijk nog in een meer ongunstige zin, zich zou kunnen voordoen. Gelijkt dit wel op galgenhumor, meer geruststellend is evenwel de overweging dat er dikwijls een grote afstand is tussen de theorie en de praktijk.

Er werd opgeworpen dat mogelijk veel onheil ware vermeden geworden door tijdige verwittiging.

De berichtgeving

Dienaangaande dient vooreerst opgemerkt dat de radio-mededelingen wel degelijk tijdig gewag hebben gemaakt van de heftige kracht van de woedende storm. Aan de andere zijde schrijven ministeriële onderrichtingen voor dat vanuit Oostende telegrafische verwittigingen aan een uitgebreide reeks van openbare besturen dienen gezonden te worden, ondermeer — wat Antwerpen aangaat — aan een ganse reeks van gemeentebesturen. Diezelfde instructies leggen evenwel slechts op opgave te doen zonder meer van de vastgestelde coteringen op het ogenblik van de hoogwaterstand aan de kust, op voorwaarde dat deze meer bedraagt dan 5.25 m.

Het zou mij logischer voorkomen de uitzending van de berichten voor te schrijven vanaf het ogenblik dat voormeld peil is bereikt, welk ook het ogenblik zij waarop de 5.25 m.-cotering werd vastgesteld. Op die wijze zouden bij hoge vloed de betrokken instanties alleszins vroeger worden verwittigd.

In de nacht van 31 Januari op 1 Februari j.l. werden bewuste telegrafische berichten onbetwistbaar uitgezonden. Zeker gemeentebesturen hebben mij verklaard ervan kennis gekregen te hebben en op staande voet de gepaste gevolgtrekkingen eruit te hebben afgeleid. Het is mij echter onbekend of vanwege de bevoegde instanties een onderzoek werd ingesteld over de vraag hoe het komt dat niet alle polderbesturen en geïnteresseerde gemeentebesturen hetzelfde bericht hebben ontvangen of aan alle bevoegde autoriteiten werden doorgegeven. Was het omdat de overseining in het midden van de nacht gebeurde, en dan nog wel van Zaterdag op Zondag? Was het omdat de telegra-

maken of de geteisterden over het noodzakelijke minimum van huishoudelijke uitrusting beschikten. In deze phase was ook begrepen de betaling van steungelden, ten bedrage van hoogstens 5.000 fr. per gezin, aan de uitbaters van kleine bedrijven, dit met het oogmerk deze behulpzaam te zijn bij de vervanging van verloren gegaan werkgereedschap. De boekhouding van de uitbetaling der aankoopbons werd volledig op mijn diensten gecentraliseerd. Meer dan 14 1/2 miljoen frank werd reeds uitbetaald.

De derde phase ten slotte, die op dit ogenblik nog niet beëindigd is, vertoont meer een economisch karakter. Schadeloosstellingen werden toegekend, principieel met een maximum van 50.000 fr. per geval, na onderzoeken ingesteld door technici van het Ministerie van Landbouw, Economische Zaken of Financiën. Deze phase is veruit de belangrijkste. Zij, samen met phase B, geven een beeld van de omvang der private schade, en vermits in geen geval meer dan 50% der geleden schade werd uitgekeerd kan het totaal als minimum beschouwd worden voor de raming der schade die niet vergoed is geworden. Het voorlopig totaal bedrag uitbetaald in onze provincie bedraagt ongeveer 22 miljoen frank.

Tot zover de hulpactie in speciën. Daarnaast werden aanzienlijke giften in natura door het Rode Kruis en door de lokale instanties ingezameld: kledingstukken, voedingswaren, brandstoffen, veevoeder, wat weet ik nog. Reusachtige hoeveelheden werden door allerlei middelen aangevoerd en waren mede betekenisvol voor de algemeenheid van het medevoelen van de ganse bevolking van ons land.

Andere vormen van hulpverlening

U weet verder dat voor Hingene en Bornem, en in zekere mate voor Zwijndrecht tevens, een bijzonder probleem voorhanden was. Meerdere woningen bleken onbewoonbaar of waren volledig verloren gegaan. De parochiale geestelijkheid van Hingene-Wintam nam het lofwaardig initiatief tot de oprichting te besluiten van veertien noodwoningen. Dank zij het krediet dat de Provincieraad te harer beschikking stelde (*) heeft de Bestendige Deputatie aldaar insgelijks veertien zeer gerieflijke woningen opgericht. De mij rechtstreeks toegekomen giften lieten me daarenboven toe elf noodwoningen te Hingene en vier noodwoningen te Bornem te bouwen met een aantrekkelijk uitzicht. De Bestendige Deputatie besloot hetzelfde type

(*) Art. 33 der begroting 1953 ten bedrage van twee miljoen frank.

gebied. Gezamenlijke studie met het oog op het treffen van op elkaar afgestemde oplossingen en het stichten van een eenheidsfront schijnen mij volstrekt noodzakelijk.

Dit is des te meer waar, wanneer men weet dat onze Noorderburen stoutmoedige plannen in het hoofd dragen met het oog op het voorkomen van nieuwe overstromingsrampen. De aanleg van nieuwe en verhoogde dijken, zowel als de afdamming van sommige Schelde- en Maasarmen, zal het voorwerp uitmaken van grondige studiën door de zogenaamde Delta-commissie. De uitvoering van deze werken kan het Schelde-regime aanzienlijk beïnvloeden. Het gevaar is niet denkbeeldig dat door het uitschakelen van sommige stroommondingen het waterpeil in de Schelde zou worden opgedreven met het onvermijdelijk gevolg dat onze dijken, met meer reden nog dan in het verleden, als te laag en te broos zouden dienen gekenmerkt. De aankondiging van de Nederlandse eventuele bedoelingen was daarenboven voor de beste verdedigers van de Antwerpse havenbelangen een voldoende gelegenheid om terecht te wijzen op de rol die de Oosterschelde vervult in het raam van de internationale verhoudingen en om de hoop uit te drukken dat de gewettigde verwachtingen onzer handels- en scheepvaartmiddens op het bekomen van verbeterde tussenlandse waterverbindingen met een tegemoetkomende houding vanwege Nederland zouden worden beantwoord. (°)

Het probleem
der polder-
wetgeving

Ook voor het bestuderen van de oplossingen die aan het probleem van onze wetgeving op de polderbesturen en op de wateringën dienen gegeven is een contact met Nederland ver van overbodig. Want een werkelijk vraagstuk bestaat in onze beide landen, alhoewel ginds vermoedelijk minder dan hier. We staan tegenover een fel verouderde wetgeving. Niet alleen de eigenaars van de nabij de rivieren gelegen gronden hebben belang bij de instandhouding van de dijken; hun goed onderhoud komt ook meer landinwaarts gelegen percelen ontegensprekelijk ten goede. Welnu, het dijkonderhoud vergt schromelijk zware financiële lasten, ondanks de toekenning van betrekkelijk belangrijke subsidies. Ten andere de financiële verplichtingen waarvoor de leden van de Antwerpse polders zich gesteld zien zijn zwaarder dan deze van andere provinciën, omwille inzonderheid van het gebrek aan verhouding tussen de te onderhouden dijken en het belastbaar gebied.

(°) Cfr. J. Tongrois in « La Métropole » nr van 4 Maart 1953, p. 5; ook Lloyd Anversois, nr van 11 Februari 1953.

Indien belangrijke prestaties werden geleverd, alles verliep voorzeker niet naar wens. De geteisterden hadden vluggere resultaten gewenst. Voor degenen die in nood verkeren kan het tempo nooit hoog genoeg opgedreven worden. Dat zekere hiaten zich hebben voorgedaan zullen zelfs de leidende ambtenaren van het departement van Openbare Werken niet ontkennen. Er moest gelijktijdig ingegrepen worden op verschillende plaatsen. Op meerdere firma's moest dus beroep worden gedaan. De ene hadden meer ondervinding, beter personeel, bekwaamere leiding, omvangrijker materieel, ook meer plichtbesef, dan de andere. Met imponderabilia diende te worden afgerekend. Een buitenstaander heeft doorgaans geen besef van de moeilijkheden van een gespecialiseerd bedrijf. De arbeidskrachten waren verscheiden: vaklieden enerzijds, maar ook werklozen, militairen, mensen van goede wil zonder meer. Zeer geleidelijk diende soms tewerk te worden gegaan op verschillende plaatsen: vaak dienden gans nieuwe nooddijken te worden aangelegd zoals te Hingene, Zwijndrecht, Berendrecht. Dit alles in acht genomen moet men achteraf bekeken toegeven dat, spijs de zware opgave, degelijk werk werd verricht. Rond half Februari waren, in onze provincie alleen, omstreeks 100 bressen gedicht. Het belangrijk stroomgat van Niel kon worden gesloten op 26 Februari, dat van Hingene op 10 April en dit van Berendrecht op 4 Mei. De grote bres van Pijp-Tabak werd gestopt op 27 Juni.

Al deze werken werden met gezag en grenzeloze toewijding geleid door de ingenieurs van de Dienst der Zeeschelde en deze van de Antwerpse Zeediensten, bijgestaan door technici rechtstreeks ter beschikking gesteld door het centraal bestuur der waterwegen.

De Wetgevende Kamers en de Regering hebben spoedig begrepen dat, gelet op de uitgebreidheid van de ramp, het niet opging de gemeente- en polderbesturen ertoe te dwingen uitzonderlijke financiële inspanningen op zich te nemen.

De Rijksdiensten werden ermede belast zorg te dragen voor het herstellen van dijken, wegen, riolen, waterlopen, e.d. Aan de gemeenten, die zelf initiatieven hadden genomen, worden de gedane uitgaven terugbetaald (°). Hetzelfde geldt voor het openbaar domein van de provinciën

(°) Omzendbrief van 28 Maart 1953.

en voor de dijken en wegen welke aan de polders en wateringingen toebehooren (1). In de Rijksbegroting werd te dien einde een krediet van 1.400.000.000 fr. uitgetrokken. Wat de tewerkstelling van de werklozen betreft, werd achteraf daarenboven beslist dat de gemeentebesturen geen enkel geldelijk aandeel in de lonen te dragen hebben (2). Het stelsel komt kortom hierop neer dat de Staat door bemiddeling van zijn diverse Schelde- en Zeediensten, van Bruggen en Wegen of van de Gebouwen, de verantwoordelijkheid op zich neemt voor het herstel van het openbaar domein in zijn vorige toestand en dat het Rijk meteen er voor instaat de met dit herstel gepaard gaande kosten te kwijten, hetzij rechtstreeks aan de aannemers die door zijn organismen werden aangesteld, hetzij onrechtstreeks, dit is aan de provincie-, gemeente- en polderbesturen, in de veronderstelling dat werken in regie werden uitgevoerd of zo deze mits voorkennis of instemming van de Staatsdiensten zelf opdrachten aan aannemers hadden gegeven. De gewestelijke en lokale instanties hebben alleen dus te dragen, in voorkomend geval, de honoraria van particuliere ontwerpers die zij zouden hebben aangesteld (3) en de uitgaven die normaal door deze besturen dienden gedragen te worden, zoals lonen van het in dienst zijnde personeel dat aan de herstellingswerken heeft deelgenomen, vergoedingen voor het gebruik van materieel dat in eigendom aan de ondergeschikte besturen toebehoort en dergelijke meer. (4)

Beraming van de schade aan het openbaar domein

Het is nog enigszins voorbarig op dit ogenblik te vermelden welke totale uitgave met het herstel van het openbaar domein in de Provincie gepaard zal gaan.

Spijts het ernstig vorderen van de werken, kunnen geen eindaftrekningen vooralsnog worden opgesteld. Men moet zich dienvolgens voorlopig houden bij beramingen of benaderende cijfers. Zij bedragen nagenoeg 500 miljoen frank, dus voor het gezamenlijk openbaar domein in de provincie Antwerpen alleen. Laten we van de gelegenheid gebruik maken om te preciseren dat, wat het eigen openbaar domein van de provincie betreft, de herstellingskosten iets meer dan 250.000 fr. zullen bedragen, dit voor de provinciebanen te Mechelen en te Heffen, te Puurs en Ruisbroek, te

(1) Omzendbrief van 21 Mei 1953.

(2) Omzendbrief van 12 Augustus 1953.

(3) Omzendbrief van 28 Augustus 1953.

(4) Omzendbrief van 10 September 1953.

Nooit werd duidelijker het bewijs geleverd dat in feite een dringende behoefte bestaat aan het functioneren van gemeentelijke noodkorpsen. Herhaaldelijk reeds is het probleem van de hervorming der pompierkorpsen ter sprake gekomen. De kleine gemeenten beschikken zelden over een gepaste uitrusting. In de grotere gemeenten is zij vanzelfsprekend eenzijdig op het brandgevaar afgestemd. Men had zich vermoedelijk met grotere middelen gewapend gezien zo het ontworpen stelsel van de burgerlijke veiligheid volledig op punt had gestaan. Op het huidige ogenblik evenwel gaat het slechts om latente mogelijkheden. Zelfs moest de regeling volledig zijn doorgevoerd kan men zich afvragen of de doelstellingen niet te eenzijdig in de richting van een eventueel oorlogsgevaar zijn afgestemd.

Gemeentelijke noodkorpsen?

Er dient onderzocht te worden of het scheppen van een blijvende organisatie voor onmiddellijke hulpverlening bij rampen in vredetijd van enige betekenis niet onder ogen dient te worden genomen. Periodisch doen zich rampen voor van de ene of andere aard. Steeds worden de oplossingen geïmproviseerd. Zoals in Nederlandse kringen werd vooruitgezet zou het de taak zijn van een degelijke permanente organisatie over te gaan tot het opstellen van een programma in functie van verscheidene hypothesen, tot het vastleggen van de verantwoordelijkheden volgens vooraf omschreven sectoren, tot het scheppen van een noodcommunicatiestelsel, tot het invoeren van een eerste verkenningssysteem, tot een voorafgaande registratie van personen en materieel, tot het inrichten eindelijk van evacuatiecentra en het opslagen van de allernoodwendigste ravitailleringmiddelen, hulptuigen, grondstoffen en geneesmiddelen (°). Dit alles zo wetenschappelijk mogelijk gegrondvest.

Wat het overstromingsgevaar betreft zou deze wetenschappelijke fundering daarenboven onvolledig zijn indien vooraf geen nauw overleg werd gepleegd met de Nederlandse officiële kringen en gespecialiseerde middelen. De gebeurtenissen van vóór negen maand wijzen uit dat de factoren van het vraagstuk als het ware gemeen zijn voor onze beide staten. We behoren tot eenzelfde watergebied. De natuurelementen kennen geen grenzen. Weerkundige waarnemingen boven de oceaan interesseren Noord en Zuid. De Schelde besproeit Nederlands, zowel als Belgisch

Overleg met Nederland

(°) Cfr. De Nieuwe Rotterdamse Courant, nrs van 7 en 10 Februari 1953.

Andere
tussen-
komsten

We spraken reeds over het leger. Het Rode Kruis, op wiens activiteit aanstonds nog zal worden teruggekomen, trad uiterst doeltreffend op. De zeer onderlegde technici van het bestuur der Antwerpse Zeediensten stonden onmiddellijk — figuurlijk en letterlijk — in de bres. De diensten van Bruggen en Wegen hunnerzijds waren terstond begaan met het herstel van de beschadigde rijkswegen in de Polder en te Walem.

Gezondheidsmaatregelen werden uitgevaardigd en toegepast onder de contrôle van de afgevaardigden van het Ministerie van Volksgezondheid. Bevelen werden gegeven voor de ontsmetting van drinkwaterputten, tot het kalken van geïnundeerde kelders, tot desinsectisatie. Ambtenaren van het departement van Landbouw stelden een coördinatiecomité samen dat zich even bedrijvig als bekwaam heeft getoond om de talrijke getroffen landbouwbedrijven behulpzaam te zijn bij de tijdelijke evacuatie van de vee-stapel, zijn ravitaillering, het verwijderen van dierenkren-gen en nadien tevens bij het terug in staät stellen van de gronden.

Talrijke hulpvaardige groeperingen traden in actie. In zekere plaatsen was er een teveel aan particuliere hulp.

De gemeentebesturen zelf lieten zich niet onbetuigd. Waar de problemen omzeggens gelijklopend waren werden contacten gesnoerd. Gemeenten die zelf niet geteisterd werden waren onmiddellijk bereid hun brandweerkorpsen belangloos ter beschikking te stellen voor het ledigen van ondergelopen kelders. Pompen van het Nationaal Brandweershulpkorps werden ingezet.

Het bestuur van het Steunfonds voor Werklozen nam de zeer gelukkige beslissing de aanwerving op grond van de bestaande reglementering van werklozen toe te laten met vrijstelling van voorafgaande formaliteiten. Vele geteisterde gemeenten namen deze mogelijkheid van tewerkstelling dankbaar te baat. (°)

Er was in de werkelijke betekenis van het woord een nationale hulp voorhanden. Niemand wou achterwege blijven. Maar hoe paradoxaal het ook moge klinken, de verscheidenheid van de hulpbiedende organen schiep een probleem temeer, precies omdat de éénheid van het bevel ontbrak, de synchronisatie en de systematisatie niet voorhanden waren.

(°) Zie tabel p. 21.

HERSTELKOSTEN AAN OPENBAAR DOMEIN.

(Voorlopige cijfers in duizenden franks)

	Aan dijken, waterlopen en havenwerken		Aan wegen		Tewerkgestelde werklozen	
	Per gemeente	Gelijkijdig voor verschillende gemeenten	Per gemeente	Gelijkijdig voor verschillende gemeenten	Uitbetaalde lonen (tot 30.6 4)	Per dag hoogst bereikt aantal
Zandvliet	10.672		1.510	)	963	302
Berendrecht	62.460		1.260	)	181	41
Lillo	10.744		1.358	) 2.400	247	84
Stabroek	—		—	)	—	—
Hoevenen	—		40	)	—	—
Merksem	200		190		—	—
Antwerpen	10.000(1)		700		334	103
Hoboken	19		—		—	—
Zwijndrecht	242.255		376		—	—
Burcht	250		43		31	2
Hemiksem	—		69		7	4
Schelle	125	)	219	)	135	10
Niel	2.717	) 5.119	581	) 79	574	46
Boom	—		42		—	—
Terhagen	93		243		369	39
Rumst	—		115		—	—
Lier	—	)	35		—	—
Duffel	306	) 2.924(3)	39		—	—
St. Kat. Waver	—		—		28	20
Walem	2.601		92		42	22
Mechelen	1.218	)	258	)	239(5)	30
Heffen	3	) 5.746	103	) 106	56	8
Heindonk	—		200		2	2
Blaasveld	—		—		—	—
Willebroek	—		174		511	40
Ruisbroek	4		4	)	29	14
Puurs	183	)	44	) 69	260	65
Hingene	69.378	)) 881	663		1.025	210
Bornem	2.617(2)	) 9.317	370		407	240
Weert	31		—		—	—
Mariekerke	—		20		—	—
St Amands	1.029		11		50	41
		+ 450				
	Totaal : 441.342		Totaal : 11.413		5.490	

ALGEMEEN TOTAAL : 459.568 duizend frank.

- (1) De schade aan stadsgebouwen in het havengebied is in deze som begrepen.
- (2) Herstel steenweg Bornem-Centrum - Bornem-Sas inbegrepen.
- (3) Ook deel voor Walem in bedrag begrepen.
- (4) Van de uitbetaalde lonen wordt 70 tot 85% gedragen door de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid; het saldo valt ten laste van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw. — De gemeenten hebben ter zake geen enkel aandeel op zich te nemen.
- (5) Tewerkgestelden der C.O.O. inbegrepen.

Schelle en te Niel (°). Dit bedrag is dus uiterst miniem en is alleszins veel geringer dan in de eerste Februaridagen werd verondersteld. Die vaststelling kan ten andere worden veralgemeend. Na verloop van tijd bekeken heeft de stormvloed, alle verhoudingen vanzelfsprekend in acht genomen, niet die fantastische uitgaven geveerd die eenieder op het eerste moment had gevreesd.

De particuliere schade De schade in onze provincie aan de particuliere eigendommen is moeilijk, zelfs bij benadering, te ramen.

Er zijn vele ongekende geteisterden of, anders uitgedrukt, vele getroffen en die volgens de genomen maatregelen niet voor vergoeding van overheidswege in aanmerking komen.

Niemand zal het op zich durven nemen zelfs een ruwe schatting te geven van de schade die veroorzaakt werd aan de goederen die te Antwerpen-Stad langs de Schelde-kaaien opgestapeld waren. Wanneer men weet dat tal van waren tot een eind in de binnenstad werden afgedreven, is het te begrijpen dat talrijke miljoenen zijn verloren gegaan.

Ook van andere aanzienlijke niet-vergoedbare schade dient gewag gemaakt te worden: ik denk aan de nijverheidsinstellingen gelegen tussen Schelde en Rupel, aan deze namelijk gevestigd te Schelle, Hemiksem en Niel, aan de steengelagen van Terhagen en Boom. Ik denk daarnaast aan de vele bedrijven en particulieren die uitgesloten werden vanwege het Rampenfonds doordat zij fiscaal belast werden op de inkomsten van 1951 voor de persoonlijke aanvullende belasting voor het jaar 1953 op een netto globaal inkomen dat minstens driemaal het vrijgestelde minimum van deze belasting bereikt. Ik denk ten slotte aan degenen wier schade meer dan 100.000 fr. bereikte en die, bijzonder tragische gevallen buiten beschouwing gelaten, slechts op voet van deze maximum grens en dan nog maar voor 50% voor vergoeding in aanmerking kwamen.

Wat gedaan voor het herstel der private schade?

Deze reeksen van getroffen en terzijde gelaten, zal eenparig dienen te worden toegegeven dat het Rode Kruis van België een uiterst verdienstelijke activiteit aan de dag heeft gelegd. Op zijn Rampenfonds waren immers alle particulieren aangewezen.

(°) Ook aan de provinciebaan van Bornem-Centrum naar Bornem-Sas werd schade toegebracht. De herstellingskosten, die moeilijk afzonderlijk kunnen worden bepaald, zijn in voormeld bedrag niet begrepen. Zie tabel p. 21.

genietroepen van Burcht geleverd. Hun aantal was gering. Ander materieel bevond zich bij de bezettingstroepen in Duitsland. Er verlieden allicht verschillende dagen alvorens de leemten konden worden aangevuld.

Het tekort aan materieel was overigens algemeen. Een der voornaamste taken waarmede mijn bestuur zich heeft dienen in te laten, was — benevens schikkingen inzake ravitaillering — de aankoop en de verspreiding van zandzakjes, piketten en andere benodigdheden. Dit alles was, ook bij de polderbesturen, in de verschillende gebieden slechts zeer gering voorhanden. In overleg met de militaire overheid, die verbindingsofficieren op het provinciaal bestuur had afgevaardigd, werden aanzienlijke hoeveelheden materieel aangekocht en ter beschikking gesteld van de plaatselijke instanties (°).

Het tekort aan materieel

Ook op een noodzakelijke coördinatie van de overheidsinitiatieven werd gewaakt. Dit was des te minder gemakkelijk, althans onmiddellijk na het uitbreken van de ramp, omwille van de storingen in de electriciteitsbedeling en op het telefoonnet. Weliswaar werd het stakende trampersoneel bereid gevonden op 1 Februari nog de arbeid te hernemen, maar 's Donderdags daaropvolgend reeds werd de sociale actie hernomen, met het gevolg dat de verplaatsingen te Antwerpen en omgeving erg bemoeilijkt werden. Ook dit was niet van aard om de contacten met de andere besturen te vergemakkelijken. Gelukkig kon ik volkomen rekenen op de dienstwilligheid van de rijkswacht die mij gemotoriseerde manschappen ter beschikking stelde en initiatieven nam om op meerdere plaatsen flinke orde-diensten in te richten.

Het geconstateerde tekort aan materieel dient nochtans een les te zijn voor de toekomst, zoals ook aan de coördinatie van de verschillende hulporganen ernstige aandacht dient verleend.

(°) Volgende hoeveelheden werden bij benadering aangekocht, door het Provinciebestuur alleen: 527.000 zandzakjes, 25.500 piketten, 120 paar laarzen, 200 spaden, 1 motorpomp.

De rechtstreekse aankopen door polder- en gemeentebesturen zijn hierin niet begrepen.

In Nederland waren, enkele maanden terug, reeds 15.000.000 zandzakjes gebezigd.

Toch moeten beide oplossingen samen nagestreefd, zelfs al is een absolute beveiliging a priori uitgesloten wegens de hoge kostprijs der werken en de omvang van de er bij ter sprake komende factoren. Want waren de dijken in betrekkelijk slechte staat langsheen de Nete en in Klein-Brabant, waar de gronden overigens zeer laag gelegen zijn, daar en elders waren ze te weinig sterk. En dat vooral biedt gevaar, meer gevaar dan de te geringe hoogte. Bij overspoeling van de dijken zal gewis schade worden toegebracht aan huizen en gronden, doch het water zal betrekkelijk spoedig kunnen wegtrekken en de schade zal dan ook verhoudingsgewijs gering zijn. Is de dijk zelf integendeel niet tegen het water bestand, dan laten de bressen reusachtige massa's water door die de gevolgen zo ontzettend rampspoedig maken. Dat was juist het geval in Februari.

Wordt tenslotte tot verhoging besloten dan dient bij voorkeur op een gans stroomgebied gedacht. Nu kan het wel waar zijn dat een gedeelte van de stroom van groter belang is dan een ander, o.m. wegens de waarde van het binnenwaarts gelegen gebied of wegens het feit dat belangrijke bewoonde centra zich in de onmiddellijke nabijheid ervan bevinden. Dit kan een geleidelijke uitvoering verantwoorden. Trouwens wie teveel gelijktijdig wil uitvoeren, verwezenlijkt doorgaans niets. Moeilijkheden kunnen best in een bepaalde orde worden bestreden. In die zin is het te begrijpen dat de stad Antwerpen zonder uitstel middelen heeft beraamd om de verhoging van de op haar grondgebied gelegen dijken nabij de Kruisschans door te voeren, gelet op hun uitzonderlijk belang voor de bescherming van de haven. Deze kwetsbaarheid tengevolge van het gering aantal Scheldesluizen is daaraan ook niet vreemd. Daartegenover moet toegegeven worden dat theoretisch tengevolge van deze werken het gevaar voor de andere aan de Schelde gelegen gebieden zou kunnen vergroten en dat gans het Schelde-regime ervan de weerslag zou kunnen ondervinden.

Het Rijk en
het herstel
van de schade

Ongetwijfeld zullen velen als argument voor de centralisatie van het overheidsoptreden de ervaring aanvoeren uit de jongste Februarimaand. Veruit het grootste gedeelte van het herstel der dijken werd van Rijkswegen uitgevoerd. We onderlijnen echter dat het alleen om het herstellen der dijken ging in hun vroegere toestand. Geen verbeteringswerken werden vooralsnog ondernomen, wat zeggen wil dat het probleem in zijn volle omvang gesteld blijft voor de toekomst.

Om daarin te verhelpen zijn er ongetwijfeld verschillende mogelijkheden. De belastbare oppervlakte der polders zou kunnen worden uitgebreid. Billijk zou deze oplossing in feite wel zijn. Maar waar liggen de grenzen van de door de dijken beschermde gronden? Verzet zal alleszins oprijzen vanwege degenen die in de toekomst een bijkomende financiële bijdrage zullen dienen te dragen. De wetgeving voorziet ten andere geen procedure om tot uitbreiding van de poldergebieden over te gaan.

De openbare besturen zouden hun steunverlening kunnen opdrijven, derwijze dat de ingelanden van een gedeeltelijke fiskale ontlasting zouden genieten. Maar ook de controle van overheidswege zou dan moeten worden opgevoerd.

De Staat zou geheel of gedeeltelijk het beheer van de polders kunnen overnemen. De commerciële waarde van de gronden zou daardoor alleszins stijgen. Deze oplossing loopt evenwel het gevaar betiteld te worden als een nieuwe vorm van centraliserend overheidsbeleid, dan wanneer ten allen kante gepleit wordt voor decentralisatie. De gewestelijke en lokale besturen staan aan de uiterste grens van hun geldelijke mogelijkheden. Niettemin kan niet geloofchend dat een nauwe samenwerking noodzakelijk is tussen gemeentebesturen en de administratie die, onder welke benaming ook, het beleid van de dijken in handen hebben zou.

Wat er ook van zij, concentratie van krachten is uiterst noodzakelijk. Zoniet zal onnuttig of overbodig werk worden geleverd. Werd mij in dat verband niet gesignaleerd dat thans reeds een nieuw aangelegde binnendijk op zekere plaatsen werd afgetakeld, dan wanneer het aanleggen van opritten veeleer in overweging had dienen genomen te worden?

Iedereen zal zich ervan rekenschap geven dat het probleem der polderbesturen uiterst ingewikkeld is. Morgen zal het overigens nog moeilijker zijn dan vandaag. Om de risico's uit te sluiten van nieuwe overstromingsrampen zullen immers grote uitgaven te dragen vallen én voor de verhoging van de dijken, en voor hun versteviging^(°). De kosten ervan zullen op vele plaatsen de waarde overtreffen van de gronden die van bepaalde thans bestaande polders deel uitmaken.

^(°) Mijn aandacht inzonderheid werd gevestigd op de noodzakelijkheid der verhoging van de Zennedijken (grondgebied Heffen).

Verhoging of
versterking
van de
dijken?

LEGENDE

- OVERSTROOMDE GEBIEDEN
- STROOMGATEN (DUKDEUKEN)
- 1 OF 2 BRESSEN
- WATERLOOP
- RIIKSGRENS
- PROVINCIEGRENS
- GEMEENTEGRENS
- BIZONDERE DIKEN
- BANEN
- SPOORWEGEN

SCHAAL

